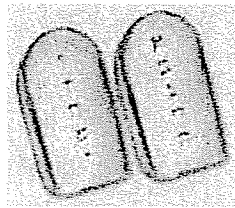

Please Rise...

Should We Stand for the Ten
Commandments?

Source Materials
Rabbi Efrem Goldberg
efremgoldberg@yahoo.com

מה תאמר הדרת כבו' גדו' קדו' יק' מ"ו משה אור העולם מופת הזמן יהי שמו לעולם כר כבו' גדו' מרינו רב מימון הרב הגדול ו"ל בדבר עיר, שהנהיגו לה חכמיה ומכובדיה לישב בעת קריאת עשר הדברות בספר התורה | בציבור, הואיל וזאת העיר היתה מקודם מעוטת החכמה וכאשר בא אליה רב גדול, כונן החכמה בה וגדר בה כמה גדרות. והיה מנהגם מקודם לפני בוא זה הרב ז"ל, שיעמדו¹ כולם בעת קריאת הדברות בספר התורה בציבור מסיבת הדברות, וביטל זה הרב לזה המנהג והנהיג להם לישב בעת קריאתן ומנעם מלעמוד. ופסע המנהג דור אחר דור. והופיעה תשובתו בחתימת ידו² למי ששאלו בזה, והביא ראיה לדבריו ממה שביטלו רבותינו ז"ל³ שיקראו אותן עם קרית שמע מפני המינים, לפי שהם אומרים, שלהן מעלה על שאר התורה. ואמר בכלל השוכתו, שכל מי שרוצה לקום בעת קריאת ספר התורה בעשר הדברות, ראוי לגזור בו, לפי שלעשות זאת (הוא מ) דרכי המינים, המאמינים שלעשר הדברות מעלה על שאר התורה, לפי שכל דבר, אשר למינים בו אמונה שונה מדעת רבותינו ז"ל, חייבים אנו להתרחק (בו) מהם ולהבדל מהם. הלא תראה כיצד אומרים⁴, עליהם השלום, "מטמאין היו כהן | השורף את הפרה להוציא מלבם של צדוקים". ובכמה מקומות הם אומרים⁵ "אל תהנו מקום למינים לרדות", כל שכן בזה, אשר (בו) התרחקו מהם רבותינו מזמן. ובא לזאת העיר כמונה⁶ מממוני אחת הערים, ממי שמנהג אנשי עירו לעמוד בעת קריאת י' הדברות, ואין הוא מגיע אל זה הרב בחכמה. הוא נתמנה והתחיל עומד בעת קריאתו, ונמשכו אחריו בזה אנשים. ואמרו לו אנשי העיר: אין ראוי לנו לשנות מנהג אבותינו ואבות אבותינו ולהתרחק מהם במה שהנהיג להם מורם וממונם, והוא הרב, אשר הם ואנחנו ממימיו שותפין. וכבר אמרו ז"ל "בני בישן⁷ נהוג דלא למיתי מצור לצידון במעלי שבתא. אתו בניהו לקמיה דר' יוחנן, אמרי ליה: אבהתן נהוג, אנן לא אפשר לן. אמר להן: כבר קבלו עליהו אבהתכון, וכתוב: שמע בני מוסר אביך⁸ וכו'". ואמרו ג"כ⁹

"מנא לן דמנהגא מלתא היא? אמר ר' שמעון בר אבא אמר ר' יוחנן: שמע בני". וה, אפילו כשאין בזה קשר מצד הדין, אין אנו יכולים | להניח מנהג אבותינו ולהימשך אחרי מנהג עירך, כל שכן כשיש בזה¹⁰ מחלוקת ופרוד בינינו לבין עצמנו בדברי הלכה, וכבר אמרו¹¹ "לא תתגודדו לא תעשו אגדות אגדות". וכל שכן כשההלכה מחוקת אותנו בזה, כי כבר ביטלו מזמן שיאמרון עם קרית שמע, אפילו הוא מיושב, מפני תרעומת המינים, וכל שכן כשאנו מבדילים אותה בעמידה בה משאר התורה, ואף נעשים דומים לקראים, העומדים בעת קריאת התורה¹². אמר הוא: כבר מצינו שישראל, כששמעו אותן¹³ בעת שדבר (ה' אליהם), היו עומדים, כמ"ש "ויתצבו¹⁴ בתחתית ההר". אמרו: לא היה זה אלא להקביל פניו יתעלה ולשמוע דבריו, כמ"ש "ויצא¹⁵ משה את העם לקראת האלהים", ואין זה חובה עלינו. ולו היה זה חובה, היינו מתחייבים כגון זה בקריאת "אתם נצבים"¹⁶, לפי שהיו עומדים. אמר להם: הנה מצינום בבגדאד עומדים. אמרו לה: זה מפני שראש המתיבה או ראש הקהל הוא אשר יקרא, ויעמדו בפניו¹⁷. ואפשר שעשו כמותה מקצת ערים, | לפי שראו היצוניות מנהגם לעמד, ואפילו היה זה מנהג אנשי בגדאד, איננו חייבים להימשך אחרי זה. יורינו אדוננו, אם יש לחוש לזה בואת העת, ומה היא התרעומת, שחששו לה רבותינו, ואם (המינים) הם הקראים או הכותים, כי מקצתם אוחו בחיצוניות המקרא כולו ומקצתם אוחו בחיצוניות חלק ממנו, ומה מעלתן (של י' הדברות) על שאר התורה, והאם רשאי זה הממונה לבטל מנהג זאת העיר שיימשכו אחרי מנהגו ושנניח מנהג האבות, והאם ראיתו לעמוד מן "ויתצבו" (היא) ראיה ו יורינו אדוננו ושכרו כסול.

ה ת ש ו ב ה

- 1 זה, אשר הנהיג הרב הנפטר נ"ע לישב.
- 2 הוא הראוי, וראיותיו ראיות נכונות לפי
- 3 דיני אנשי העיון, ואין להוסיף עליהן. וכך
- 4 היה ראוי לעשות, (ר"ל) בכל מקום.
- 5 שמנהגם לעמוד, צריך למנעם, בגלל מה
- 6 שמגיע בזה מן ההפסד באמונה (ומה
- 7 ש) מדמים, שיש בהורה מדרגות ומקצתה
- 8 מעולה ממקצתה, וזה רצ' עד מאד. ומן
- 9 הראוי לסחוט כל הסתחים, שמביאים לזאת
- 10 האמונה הרעה. ומה שטען החכם האחר,
- 11 שבגדאד ומקצת הערים עושות זאת, אין
- 12 זה ראיה בשום פנים, לפי שאם נמצא
- 13 אנשים חולים, לא נחליא הבריא מאנשיהם,
- 14 כדי שיהיו שווים, אלא נשתדל לנתח כל
- 15 חולה שנוכל. ואלה הקראים¹⁸ אינם אלה
- 16 אשר קורין אותם החכמים מינים, אלא
- 17 קורין אותם צדוקין וביתוסין¹⁹, להוציא
- 18 הכותים²⁰. והמינים הם אשר נתפסו להם
- 19 האמונות בעיקרי התורה, ומכללם
- 20 האומרים "אין תורה מן השמים"²¹. וכבר
- 21 ביארו, שאף הפרש בין המכחיש התורה
- 22 כולה או מכחיש סטוק אחד ואומר "משה
- 23 מפי עצמו אמרו". והיה מן המינים מי
- 24 שהאמין, שאין מן השמים אלא י' הדברות
- 25 וששאר התורה משה מפי עצמו אמרו, ולכן
- 26 ביטלו קריאתן בכל יום. ואסור בשום פנים
- 27 לעשות בתורה מקצתה מעולה ממקצתה,
- 28 ועיינו בדברינו בזה בסירוש המשנה בספר
- 29 חלק²², וכתב משה.

② BERACHOS (12a) נט' ברכו א (י.ק.)

The Gemara discusses another segment of the afocited Mishnah. The Mishnah stated:

AND THEY WOULD RECITE THE TEN COMMANDMENTS. - and the three paragraphs that form the *Shema*, which are: "HEAR O Israel," "AND IT WILL COME TO PASS IF YOU WILL HEARKEN" and "AND [HASHEM] SAID." - They would then continue with the following three blessings: "EMES VEY-ATZIV," THE blessing of the Temple SERVICE, AND THE BLESSING OF THE KOHANIM.

The Gemara discusses the practice of reciting the Ten Commandments along with the *Shema*:

Rav Yehudah said in the name of Shmuel: - They (i.e. the Sages) wished to recite [the Ten Commandments] along with the *Shema* in this manner even in the provinces, i.e. even outside the Temple,^[9] - אלא שכבר בטלום - but soon abolished them (i.e. their recitation) - מפני תרעומת המינין (i.e. their recitation) because of the arguments of the heretics.^[9]

The Gemara supports this from a Baraisa:

It was taught likewise in a Baraisa: - THEY WISHED TO RECITE [THE TEN COMMANDMENTS] IN THIS MANNER even in THE PROVINCES, - BUT SOON ABOLISHED THEM (i.e. their recitation) BECAUSE OF THE ARGUMENTS OF THE HERETICS.

The Gemara cites a related incident:

Rabbah bar bar Chanah thought to institute recitation of [the Ten Commandments] along with the *Shema* in Sura. - Rav Chisda said to him: - But they already abolished their recitation once before because of the arguments of the heretics! How can you consider reinstituting it?

A similar incident:

Ameimar thought to institute recitation of [the Ten Commandments] along with the *Shema* in Nehardea. - Rav Ashi said to him: - But they already abolished their

④ R' HIRSH CHAYES וי' ז' ר' נהיר ח' יו'

דף יב ע"א נטרא סבר למקבעינהו בנהרדעא אל כבד בטלו מפני תרעומת המינין . י"ב ע"א
 ל"ח שהחזיר דברי אמריין (פסחים ל"ו ע"א) בנהרדעא ליכא מיניס אומריס בחשאי
 ע"ש . אולם האמח דבימי ר' אבהו אשר היה בארץ ישראל לא היו המינים אשר כוונו בש"ס אליהם
 אז רק בא"י לבד ולא נתפשטו עדיון . בבב"ל אבל אח"כ בימי אמירור ור' אשי שחיה זמן רב אחרי ר'
 אבהו והתפשטו אח"כ בכל אפסי ארץ היו ג"כ בנהרדעא . ועל מה שהתעורר הל"ח על פירשי כאן
 דמיניס המה עובדי ע"ז . הגה לדידי קשה יותר דברי לקמן אמריין דבעי לקבוע פרשח ליליח בקריאת
 שמע מפני שיש בה דעת מיניס והרהור ע"ז . הרי דדעת מיניס לאו הרהור ע"ז . וע"י רש"י שם ד"ה
 מינות אוחס ההופכים טעמי תורה למדרש טעום . ועוד תראה (גיטין מ"ה ע"ב) פירשי הייט יהודי
 שאינו מודה בדברי חז"ל ע"ש . והאמח דכאן כיון שפשיטות הש"ס תורה דגם בדברי תורה אינם
 מאמינים הוכרח רש"י לפרש עובד עבודה כוכבים וע"י (חולין י"ג ע"ב) .

③ RASHI (ע"ה)

... מפני
 תרשמת המינין . שלא יאמרו לעמי
 הארץ אין שאר תורה אחת ותלמי
 שאין קורין אלא מה שאמר הקדוש
 ב"ה ושמעו מפיו נביאי המינין .
 ע"י ע"ה

⑤ R' OVADIA Yosef וי' ח' א' נהיר ח' יו' (ט"ו:ט)

שאלה: הנהגים לעמוד על רגליהם בעת קריאת עשרת הדברות בהג
 השבועות, האם יפה עושים על פי ההלכה, וראוי לנהוג כמנהגם,
 או לא ?

תשובה: בטסכת ברכות (דף יב.) נאמר: בקשו חז"ל לקבוע אמירת פרשת
 עשרת הדברות בבתי הכנסת בכל יום ויום, ולמה לא קבעוה, מפני
 תרעומת המינים. ופירש רש"י: „כדי שלא יאסרו המינים לעמי הארץ שאין
 שאר התורה אמת, ושההוכחה לכך, שהרי אין קוראים בכל יום אלא עשרת
 הדברות שאמר הקב"ה ושמענו מפיו בסיני". וכן הוא בירושלמי (ברכות פרק
 א הלכה ה): „מפני טענת המינים שלא יהיו אומרים אלו לבדן ניתנו למשה
 בסיני". וכשו"ת הרשב"א ח"א (סי' קפד) כתב, שאלתם עוד, מהו לומר עשרת
 הדברות בשחר בבית הכנסת, לפי שיש אנשים שרוצים להנהיג כן בצבור,
 תשובה: אסור לעשות כן, ואע"פ ששנינו בתמיד (לב:), „אמר להם הממונה
 ברכו ברכה אחת, והם בירכו, וקראו עשרת הדברות, שמע, והיה אם שמוע",
 כבר בטלוח מפני תרעומת המינים. כדאיתא בברכות (יב.). ע"כ. (וכן הוא
 בתשובת הרשב"א ה"ג סימן רפט). ובטור או"ח (סי' א) כתב, וטוב לומר
 פרשת העקדה ופרשת המן, ועשרת הדברות". והקשה על זה סרן הבית יוסף,
 שהרי אמרו בברכות (יב.) שביטלום מפני תרעומת המינים. ותירץ, שי"ל שדוקא
 בצבור יש למנוע אמירת עשרת הדברות בכל יום, אבל ביחיד שאין בזה משום
 תרעומת המינים טוב לאומרם, כדי לזכור מעמד הר סיני בכל יום. ע"כ. ולפי זה
 נראה שאין ראוי לעשות בצבור עדיפות כל שהיא לפרשת עשרת הדברות יותר
 משאר קריאת התורה, כדי שלא לתת פתחון פה למינים, ומכיון שאנו נוהגים
 לשבת בעת קריאת ספר תורה, וכמו שפסק סרן בשלחן ערוך (סי' קמו סעיף ד),
 אין ראוי לעמוד בשעת קריאת עשרת הדברות, מהטעם הנ"ל.

ורק כמה שאמרו במקדש תחלה בברכה עד העולם ולא הוכירו עולם השני יכלו המינים להטעות לע"ה אף במקדש מהשמטת הוכרת עולם השני, אבל כמה שקורין עשרת הדברות יותר אין מקום לטעות כלל שלכן לא יכלו להטעות במקדש, ומצד זה התקינו תחלה גם בגבולין עיין בתפא"ר בתמיד שם דכן היתה התקנה אף בגבולין לקרות בכל יום עשרת הדברות קודם ק"ש, אולי מקורו הוא מלשון שכבר בטלום דלא שייך לשון בטלום על מה שלא היה כלל, ומפרש לשון אף בגבולין בקשו לקרות כן שהיה זה אחר זמן גדול משבטלום שרצו עוד הפעם להנהיג שראו שאין לחשוש בזה שוב, ואמר ר"י אמר שמואל שכיון שכבר בטלום מחמת שבגבולין היו מקומות שלא נמצאו ת"ח והטעו המינים את ע"ה אין להנהיג כהא דחוששין לשמא יתורו לקלקולם, ולכן בעובדא זו שנהגו לעמוד בעת קריאה זו מפני שזה זכו כל ישראל בעצמן לסמוע מפי הקב"ה בעצמו שזה דבר היותר גדול לחשיבות ישראל דבשביל זה הוצרכו לכל הכנות דסגרה, שהוא דבר המובן לכל אדם אף שאפשר אולי לחוש לתרעומת המינים בסברא בעלמא אין להקפיד בשביל זה כל זמן שלא אירע שהמינים יטעו את ע"ה לומר כן, וכיון שזהו ענין אחר אינו בכלל מה שבטלו הקריאה דלפ"ז אין לדמות מלתא למלתא בסברות אלא אין לך בו אלא מה שנאסר כבר ולא למילף מזה דבר חדש, לכן נראה דאין לשנות מן המנהג, והוא ככל מנהג שאף אלו שבאים ממקום שלא נהגו כן אסור מדין אל יטעה אדם מפני המחלוקת שהנן בפסחים דף נ': וגם צדקת בזה שיחידים יסיבירו שיש בזה דמיון להא דבטלו מלקרות לא יתקנו כלום כמה שיישבו דהרי אם גם בזה שייך חשש תרעומת המינים הרי יהיה זה מצד רוב העם ואם הוא שלא יהיה מסייע בזה אין לו עצה אלא לעמוד בשבת זו בכל הקריאה, אבל אדרבה לדינא אסור לשנות ממנהג הצבור כדלעיל וכדכתבתי.

משה פיינשטיין
אביד אהבך בלוי"ג,

מע"כ בני תביו הרה"ג מוה"ר דוד פיינשטיין שליט"א.
הנה בדבר עמידת העם בשעת עשרת הדברות שנהגו שיש מפקפקים מהא דאיתא בברכות דף י"ב ע"א דא"ר אמר שמואל אף בגבולין בקשו לקרות עשרת הדברות כק"ש כמו במקדש אלא שכבר בטלום מפני תרעומת המינים ופרש"י שלא יאמרו לע"ה אין שאר תורה אמת ותדעו שאין קורין אלא מה שאמר הקב"ה ושמעו מפיו בסני שלכן הרי כשעומדין בשעת עשרת הדברות ויושבין בשעת כל הקריאה ג"כ יבואו לזכר כן, ואם היא קושיא אין התירוץ שהבאת מלקושי מהרי"ח מחמת שאיכא טעם לעמוד לזכר ויעמדו מרחוק שהיתה בשעת זו, כלום דהא גם בקריאת עשרת הדברות איכא טעם גדול לאומרן בק"ש אבל חששו לאמירת המינים שאינו בשביל זה אלא שרק אלו לבד הוא אמת, ומה שכתב שגאחר שקורין ג"כ יתר התורה רק עומדים בעשרת הדברות ליכא כל כך חשש הוא טעם דחוק, דהא התם הרי קורין גם פרשיות דק"ש וציצית ושזין כמו עשרת הדברות בלא טעם שינוי ומ"מ יאמרו דעשרת הדברות לבד אמת, כ"ש בקריאת התורה שעושיין שינוי שיש לחוש שהשינוי הוא שיאמרו המינים ולכן מכבדין קריאה זו משום דרק עשרת הדברות הוא מן השמים והשאר משה בעצמו אמרן. אבל מה שאתה מתרץ מחמת שנהגו לעמוד גם בשירת הים בפי' בשלח ובשביעי של פסח טמנה רואין שאיכא עוד דברים שעומדים אף שלא שייך שם דברי המינים יבינו שהוא מטעם אחר הוא תירוץ נכון.

אבל לע"ד אין זה בכלל קושיא דבשביל חששא בעלמא שמא יאמרו המינים לע"ה לא היו אוסרין מלקרא עשרת הדברות דהוא דבר שלא נקל יכולין להטעות אף לע"ה כי מובן הטעם מה שהיה ראוי לקראם בכל יום יותר משאר פרשיות כדכתב הרמב"ם בפירוש למשנה בתמיד רפ"ה לפי שהם עיקר הדת וראשיתו, שלכן חוינו שלא בטלו מלוכר במקדש, משום שבמקדש שאיכא תמיד כהנים יראי ה' בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם שכולם יראי ה' וגם תמיד נמצאים הם הסנהדרין מגי' בתי הדינים לא יוכלו המינים להטעותם כי יש להם לשאול חזקת ויבטלו דברי המינים,

אודות המנהג זה לעמוד בעת קריאת עשרת הדברות יסודתו בהררי קודש, והחשיב'ז במנהגי ארציל מזכיר כבר מזה, וזה מימים ימימה שהתפשט ונהוג כזאת בהרבה קהלות בכל התפוצות, וכפי שמעיד בספר המועדים בהלכה הוא מנהג הרווח עתה כמעט בכל ישראל, וכן בספר לקוטי מהרי"ח בסדר קריאת לשבת מכנה זאת בשם "מנהג העולם לעמוד בשעת קריאת עשרת הדברות", ובספר כתר שם טוב צמוד שט"ז אות פ"א מציד שכן הוא גם מנהג לנדון ואמסטרדם שכל הצבור עומדים על רגליהם בשעת הקורא בתורה קורא העשרת הדברות.

והמנהג הזה הוא לא מה שפתח "עמא דכר", אלא הונגה ואומץ ע"י גדולי הדורות מכמה וכמה דורות אשר דנו עליו ויישבוהו ואמצוהו אחרי שכאו לידי מסקנא שאין מקום לחוש בזה משום תרעומת המינים

אודות המנהג לעמוד בעת קריאת עשרת הדברות.

ב"ה, כ"ח אייר תשמ"ה, ירושלים עיר הקודש ירושלים.
למע"כ הרב וכו' כמוהר"ר יעקב תורגמן יצ"ו.
בנכעת אולנה ע"י חדרה.
שלום רב.
מכתב"שאלתו קבלתי לפני השבת, והנני נענה למבוקשו וממהר לכתוב לו חו"ד עליה בהיות זוה נוגע להג השבועות הממשמש ובא עלינו לטובה.
שאלתו היא, אודות מה שנהגו אבותיכם במרוקו לעמוד "בעשרת הדברות" האם יסודתו בהררי קודש, ואם מנהג זה התפשט והתרחב גם במדינת אשכנז והאם יש לחוש בזה מפני תרעומת מינים דומיא דאיתא בברכות דף י"ב ולבטל גלל כן את המנהג הזה של עמידה, כפי שהעירו לו על כך כמה מבעלי התורא.

ואת נראה לו לפסוק כפוסקים האחרונים המפורסמים דסברי דלא כן, אוי ביכלתו לפסוק גיב בכזאת. עכ"פ נראה דמכל מקום זהו דוקא כשאין כבר מנהג קבוע בזה אוי ביכלתו לשנות ולפסוק כפי הנמצא בקדמון, אבל כל שיש כבר מנהג שנשתרש בזה, אוי שפיר אין לבטל המנהג משום כך כאשר יש לו להמנהג שרשים וטעמים בהלכה ככנידוננו, וכאשר הוסיבר והוסיק בשו"ת דברי שמואל וס' טוב עין ועוד, ועל אחת כמה שאין יסוד לבטלו כאשר יש לו בית אב להסתמך על שאר פוסקים ראשונים, כפי שגראה ומשחקף הדבר גם כנידוננו, כמובא וכמבואר בספרים שצוינו לעיל בדברינו.

ועוד זאת, שבצמצם הרי דנו גדולי האחרונים בטעמו ובנימוקו של הרמב"ם בזה בחשו' לחוש לתערומת המינין, ודחו את הנימוק הזה מהלכה מטעמים ונימוקים עצמם, ואיכ' כמעט דלא שייך בכלל לומר בזה דאי הוי שמיצ' להו הוי הדרי בהו מכיון שלא נעלם מהם זאת הסענה ובכל זאת דחו אותה, ואנכי, ועיין במילתא בטעמא על העמידה שכותב בזה גם בספר ילקוט הגרשוני אות ע' ערך עשרת הדברות ע"ש.

(ד) ולא אמנע מלהוסיף גם זאת.

תשובת הרמב"ם בכתי' בזה נמצאה באזה גניזה כעבור מאות שנים שהיתה גניזה ונעלמה, ואין אתנו יודע איפוא עד מה, ולכן יש לומר דאין לו כל כך חוקף ועזו מאשר אילו היו גדולים מדורות קודמים יודעים עליה ומי מהם היה מזכיר אותה. [וזה שמצינים שנוכרה בשו"ת אהלי יעקב (קסטרו) סימן ל"ג דף ג"ז ע"א, הנה כשמיינים שם נוכחים לדעת כי התשובה שמוכיר שם היא רק כמה שורות מכת"י בערבית, ובשורות האלה לא נזכר כלל מנושא זה של עמידה בעשרת הדברות כדעו"ש].

וכיוצא בזה מצינו להגאון החו"א ז"ל בסדר מוצר סי' ל"ט אות ו' שכותב שאין לסמוך על כתי' הנמצאין בהפסקת מסורת דור דור ע"ש, וביתר הרחבה חוזר וכותב בזה בס' ס"ז אות י"ב וז"ל: לא ידענא אם אפי' לסמוך על הנרפסין מחדש שכבר הפסיקה המסורת בינינו ואין אנו יודעין מי המה המעתיקים, שמלאכת ההעתקה כבדה מאד, ואף ע"י זריון ומדקדקין מצוי ט"ס הרבה, ואם יעבור הדבר ע"י איזה רפיון בדקדוק הדברים יוכל הדבר להשתנות לגמרי, ולכן הפוסקים שלא הפסיקה המסורה בינם ובינינו בכל הדורות ששקדו עליהם חכמי דור דור, לשמרה, ולנקותם צריכים אנו לחשוב את ספריהם ליותר דוקנית, וכ"ש במקום שאין ללמד מכוונת דבריהם אלא מדקדוק לשונם, שקשה לסמוך על ההרשים עכ"ל, ודון מינה ומינה.

אציין גם הדגמה על כך ממש בספרי צ"א ח"ב סי' ג' פ"ב אות א', כי באצוה"ג לדיר לזין מסכת שבת חלק התשובות סי' תקי"ב מעתיק בשם רה"ג דה"ל

ושאר דבר יש בו משום חילוק כבוד למעמד הנשגב של השמעת ה"י דברות, כמבואר בשו"ת דבר שמואל (אכזהב) סי' רצ"ו, ובספר טוב עין להחיד"א ז"ל, סימן י"א יעו"ש, וכן בספר שלמי צבור למהר"י אלגזי ז"ל בחלק שלמי חגיגה עמוד ר"צ אות י"ג, ותבא גם בכף הזים או"ח סי' תצ"ד אות ל', ויעו"ש גם באות כ"א במילתא בטעמא ששייך גם לכאן עי"ש.

ובספ"ר קול אליהו ח"א תא"ח סי' ה' דן רק אם יש למי שהוא לעמוד ב"י הדברות במקום ובשעה שגדולים וטובים ממנו אין צומדים, אבל לא צולה על דעתו לומר שיש מקום להחמיר בזה מפני תערומת המינין כדעו"ש, ומשמע שסובר היה בפשיטות שאין להעלות על הרעת ההחמיר בגלל זה שלא לעמוד, כי אין חששא כזאת בהיות ויש בזה משום חילוק כבוד למעמד הנשגב של השמעת עשרת הדברות וכו'.

ועוד אחרן אני בא לספר שו"ת אגרות משה תא"ח סי' כ"ב שהעלה גיב בפשיטות שאין מקום לחשש בזה משום תערומת המינין, ולא עוד אלא שהבא ממקום שנהגו לעמוד יש לו גיב לעמוד עמהם עי"ש, ועיין גם בספרי שו"ת צ"ח אליעזר ח"ד סי' א' אות ו' ע"ש. התבוננתי גם שכבר דן בזה בהרחבה ובטוב טעם ליישב ולחוק מנהג ישראל זה שהתפשט בהרכה ארצות וקהלות במורת ובמערכ בספר שו"ת ישיביל עברי ח"ב תא"ח סימן ב' ובא גם בשניות על כך בהלק ו' מספרו תא"ח סי' א' ליישב את המנהג גם לאחר שנודע לו הנמצא בחשו' בכתי' מהרמב"ם ז"ל שהתיר נגד מנהג זה יעו"ש.

(ב) אוסיף רק זאת ואומר, דאפילו אם נאמר כי דברי הרמב"ם בתשובתו הוא עיקר בזה, ולא כפי שיש מקום למשמעות שבהיכורו הי"ד לא ס"ל כן (יעו"ש ביישכיל עבדי), מכל מקום מכיון שמצינו שעוד ראשונים מפוסקי ההלכות לא הביאו בכלל בדבריהם מהך חששא לתערומת המינין שנוכר בגמ', אם כן יתכן כי זה מנהג שנתייחד גם בע"פ משמעות יתר הראשונים בזה שקבעו כי אין מקום לחששא [ונוספות, כי מענין חששא על כך גם ביה שעומדים לא מזכיר בגמ' כלל], ואיכ' אין מקום לבוא לבטלו בגלל זה שנמצא ברמב"ם בתשו' דלא כן.

(ג) לן אפילו לא היה כבר בזה מנהג קבוע, והיתה השאלה אם לבטלו בגלל מה שנמצא ברמב"ם דלא כן, מכל מקום נראה לומר דזה שמצינו שנפסק בה"מ סי' כ"ה סעי' ב' ברמ"א בשם המהר"ק דאם נמצא לפעמים תשו' גאון ולא עלה זכרונו על ספר ונמצא אחרים חולקים עליו אין צריכים לפסוק כדברי האחרונים שאפשר שלא ידעו דברי הגאון אי הוי שמיצ' להו הוי הדרי בהו ע"ש, דהכוונה בזה הוא רק דלא חל על כגון דא הכלל שכתב מקודם לזה שם דהלכה ככתראי מאב"י ורבא ואילך, אלא דיכול המורה לפסוק בזה בהקדמון אם נראה הדבר בעיניו, אולם אם בכל

דחולב כשבת אסור מדאורייתא משום מפרק, ואילו בחידושי הרשב"א לשבת ד' צ"ה מכ"א בשם רה"ג ז"ל דס"ל להיפך דחולב אינו אסור דבר תורה ע"ש, וזכורני שהסיבות את תשובת הלב לכך לדיר לזין לפני סארבעים שנה ויותר, ולא היה מענה כפיו.

(ה) מכל הלין נראה ברור להלכה שאין לשנות מנהג בני ישראל, וממנהג האבות, ולא ממנהג המקום בזה, ומעידני כי זה עשרות בשנים שהתפלתי בכתי' כנסיות וישיבות ובאהלי תורה כאן באה"ק עם גאונים צדיקים קדושי עליון זי"א, וכולם המשיכו ברתת להחוק ולהוק מנהג זה לעמוד בשעת קריאת י' הדברות ובהשגחה שיחידים לא יפרשו מזה, ולפי הנשמע נהגו ונוהגים כן גם אצל אחינו עדות הספרדים בהרכה בתי כנסיות.

לכן לית דין צריך בושש, דבמקומות שנהגו לעמוד בשעת קריאת י' הדברות, אין לשנות להם ממנהגם וממנהג אבותיהם שבידם, וגם יחידים ממקו"א המתפללים אצלם אינם רשאים לנהוג אחרת, כאשר העלה החיד"א ז"ל בספר טוב עין שם, וכן בספר אגרות משה שם, וכדי שלא יהא נראה הדבר כמולולים ח"ו, וכל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות.

והגני בברכה אליעזר יהודה וולדינברג

שאלה: מי שמתפלל בבית כנסת שנוהגים בו שהקהל עומד על רגליו בשעה שהשליח צבור קורא בספר תורה בעשרת הדברות, האם יעמוד גם הוא על רגליו כדי שלא יהיה נראה כמולול ח"ו בקדושת עשרת הדברות?

. והן אמת שמרן החיד"א בספר טוב עין שם אויל כל בטר איפכא, שכתב ליישב מנהג העומדים בעשרת הדברות, ושאינן סתירה לזה מהגמרא (ברכות יב.) שלא קבעוה בכל יום מפני תרעומת המינים, ששם מדובר על קריאת עשרת הדברות כלבד, אבל כאן שקוראים בספר תורה כל פרשיות התורה, וגם כיום שקוראים עשרת הדברות קוראים חלק מהתורה בספר תורה, ומוכח שהכל אמת, אלא שעומדים בעשרת הדברות מפני שהם יסוד התורה ונאמרו מפי הקדוש ברוך הוא כמעמד כל ישראל וכו', לפיכך אין בזה מקום להקפיד מפני תרעומת המינים. וסיים, שלכן נראה שמאחר שנהגו העם לקום בעשרת הדברות, אין רשות לשום אחד להשאר יושב, שאף על פי שאין חיוב מן הדין לקום, עתה שנהגו לעמוד נעשה חיוב על הכל לעמוד, כמו שאמרו לא ישב בין העומדים, ועוד שנראה בעיני ההמון כמולול ח"ו, שמכיון שאין שום טעם לישב חייב לעמוד על עומדו. ע"כ. (וכן כתב בשערי אפרים שער ז' סימן לו, וכפתחי שערים שם). אולם האמת ניתנה להיאמר, שנעלם מעיני קדשו של מרן החיד"א תשובת הרמב"ם הנ"ל, שהרי לא העלה על דל שפתיו אפילו ברמז מתשובת הרמב"ם שאסר לעמוד בעשרת הדברות מפני תרעומת המינים, ושיש לבטל מנהג העומדים, מפני שיש בזה הפסד האמונה וכו'. ואין ספק שאילו היה רואה החיד"א תשובת הרמב"ם היה מכבד דעתו מפני דעתו הגדולה של רבינו הרמב"ם, וכמו שכתב החיד"א עצמו בשו"ת חיים שאל חלק א' (סימן נו). שאילו היה רואה מרן ז"ל תשובת הרמב"ם היה חוזר בו ממה שפסק בשלחן ערוך כדברי המרדכי וכו'. וכן כתב עוד בספרו יוסף אומץ (סימן פ'), בד"ה הכלל העולה. ע"ש. וכיוצא בזה כתבו כמה גדולים.

בסיכום: אסור לציבור או ליחיד לעמוד בשעת קריאת עשרת הדברות, ויחיד הנמצא בבית כנסת שנוהגים בו שהקהל עומד על רגליו בשעת קריאת עשרת הדברות, ואין לאל ידו לשנות מנהגם, יקדים לעמוד בתחילת קריאת הפרשה, או לכל הפחות יעמוד בתחילת קריאת העולה לספר תורה שהוזמן לקרוא בפרשת עשרת הדברות, כדי שלא יהיה כיושב בין העומדים וכמולול בקדושת עשרת הדברות.

OVADIA R' (8) יו"ר י"א (ל:3)
Yosef

Moshe Shternbuch ר' (9) יו"ר י"א (ל:3)
סימן קמד

שאלה: אם לעמוד בעת קריאת עשרת הדברות.

נהגו כל ישראל לעמוד בעת קריאת עשרת הדברות, ובסידור בית יעקב מביא המנהג ומסיק שאין ליחיד לשנות מהמנהג, ואני חמה למה לנו לחלוק על הרמב"ם שאוסר בתשובותיו (סימן מ"ו) ח"ל: "המנהג שהנהיג הרב שישבו בעת קריאת עשרת הדברות נכון הוא, וכל ראיותיו ראיית טובות ונכוחות, כפי מה שנראה מן הדין וכו' ואין להוסיף עליהם, וכן ראוי לעשות שבכל מקום שמנהגם לעמוד שיבטלו מנהג זה ויהיו יושבים מפני שלא ימשך מזה הפסד האמתנה וכו' אין מן הראוי לעשות שום הפרש חשיבות בעשרת הדברות יותר מכל שאר התורה, ומה שטען החכם ואמר שבבבל הם עומדים וכן בקצת ארצות אין ראייה מזה כלל, לפי שאם נמצא מקצת אנשים חולים לא מפני זה ראוי להחליא את שאר העם עד שיהיו כולם חולים, אלא אדרבה ראוי לבקש רפואת כל חולי שישמע לדבריו עד שיבריא" ע"ש.

דברי הרמב"ם הם נפלאים ואין לזוז ממנו, רק בזה"ז לא חיישין לתרעומת המינים וכמבאר בלבוש תצ"ד נוכל לעמוד בעשרת הדברות, אבל יש עצה לע"ד לצאת לכ"ע וכשם שבק"ש אם יושב אסור לעמוד אבל יוכל לעמוד קודם שמגיע לק"ש, גם כאן ראוי לעמוד קצת קודם קריאת עשרת הדברות ולא ממש לעשרת הדברות שלא היא מוכח שעומד רק לעשרת הדברות ושרי לכ"ע. ונכון לדקדק בעשרת הדברות לעשות כן, מפני שכיון שנחפשט המנהג לעמוד בעשרת הדברות, ובאופן שמקדימים מעט קודם עשרת הדברות אין חשש תרעומת המינים מנהגי ישראל קודם הם חז"ו לבטלם, ועיין במטה יהודה סי' א' או ר' שהביא מבית יעקב והיד אהרן המנהג לעמוד, וכתב לישב המנהג שאין בזה חשש תרעומת המינים משום שהכל יודעין שהם ניתנו בקול ובפרסום גדול, ומה שמצינו שאסור לקרוא עשרת הדברות בסדר התפילה, שלא יאמרו המינים אין תורה אלא זה, התם הקפידא בזה רק על עצם הקריאה שלא יקראו דוקא זה, ולא על אופן הקריאה, אבל כיון שיש בזה גם קולא כיון דלהרמב"ם יש להחמיר לישב, נכון לעמוד באופן שלכ"ע עבדי כדן שעומד קצת קודם וכמ"ש.

מענין לענין כמעט באותו הענין, נסקור הדיון סביב קביעת עשרת הדברות בצורת שני לוחות הברית בבית הכנסת מעל ארון הקודש. בנימוקי אורח חיים של ר' חיים אלעזר שפירא, ממונקאטש (טירנא תר"ץ, ד"צ ירושלים—ברוקלין נ.י. תשי"ט, תשכ"ח) עמ' 4-5, סי' א סעי' ד כתב: עיין מג"א (ס"ק ט) בזה בשם הל"ח (= לחם חמודות) דאין לכתוב י' דברות על הקונטרס המיוחד לצבור עכ"ל. ועיין בשו"ת תשורת ש"י, לר' שלמה יהודה ליב סאבאק מסיגעט (מה"ק פאראמאראש סיגעט תרס"ה, סי' ג) ע"ד אם לכתוב בכתל בית הכנסת עשרת הדברות גם מהוץ העלה לחסור עי"ש. ע"כ הוזהר מעולם כ"ק אאמ"ד זי"ע (הוא ר' צבי הירש בעל הדרכי תשובה), שלא להעמיד אלו הסבלאות עם עשרת הדברות מבהוץ לבית המדרש או בית הכנסת וגם לא למעלה מארון הקודש כלל. ובכמה מקומות שהיה כבר פעל להעבירם מארון הקודש, ונכון להוזהר בזה, ורבה המכשלה בין בבתי הכנסיות המתחדשים והנוטים קצת למתחדשים (הכוונה לגיולוגים, ראה בפרק זה עוד מנהג טעות, בסופו) גם בבתי המדרשות של החסידים בהרבה מקומות, ומחוייבים למחות ולמנוע, ולמזהיר ולגזור שלומים תן כמי. גהר, ותומכי ימינך פניהם האר, בב"א, עכ"ל. ואמנם ראה שעיקר סיבתו של התשורת ש"י היה שכך עושים הגיולוגים (אנשי הרפורמה), ראה מש"כ בסי' ג שם, וז"ל: ... והשכתי דלפי דעתו אסור כמו דבטלו קריאת עשרת הדברות בצבור מפני המינים שאומרים אין תורה אלא זו... ובפרט בומיננו, ולכן אין כותבין אותו על קונטרס המיוחד לצבור... ושמעתי דעכשו כותבין עשרת הדברות בכותלי הקאהר שולין (בתי כנסת של הרפורמים) אשר נתיסדו בעוה"ר שלא ברצון חכז"ל וחכמי הדורות המאמינים בתוה"ק שבכתב ובע"פ ודחו"ל, ולכן אין לעשות כמותן, דאפשר כונתם נמי למינות, ואין להשיגח במה שנמצא באיזה בית הכנסת, כי המון עם אפשר עשו בלא שאלת חכם או חכם העיר לאו אדעתיה, וכבר ר' יום טוב ליפמאן הלוי העליר, בעל תוספות יום טוב (נפטר בשנת ת"ד) העיר (בדברי המודות לברכות פ"א אות ט): וראיתי בבהכ"נ אחד שכתבו לי' הדברות על לוח שבו כתוב ה"ברוך שאמר", שמתוכו מזמרים אותו בציבור, ואמרתי למחות בידם מהאי טעמא דבסוף פ"ק דברכות בטלוהו, ועכ"פ אסורין בציבור. ר' אהרן לעווין, רבה של סאמבור (שנהרג ע"י הנאצים בשואה) גם הוא מציין את דברי המגן אברהם הג"ל, ומעיר (כרכת אהרן לברכות, מאמר פב, דרוהוביטש תרע"ג): ולא אמנע להציג פה מה דתמיה לי קצת על מה שראיתי בהרבה בתי כנסיות ובתי מדרשות (וכן בבהכ"נ הגדול דפה — סאמבור) שסביב לארון הקודש יש מעשה צעצועים עשוי לנוי, ולמעלה קבועים שני לוחות הברית ובתוכם התיבות הראשיות של כל אחד ואחד מעשרת הדברות, ואיך עשו כן ולא חשו בזה לתרעומת המינים, ומדוע ישונה זה ממ"ש המג"א בסי' א? ... (ואף דבלוחות האלו לא נכתבו רק ההתחלה של כל אחד מעשרת הדברות, אבל אם באנו לחוש לתרעומת המינים שיאמרו אין תורה אלא זו, גם בזה יש לחוש כמוכן), ואהרי אשר רובא דרובא של בתי כנסיות ובתי מדרשות שלנו נכנו תחת השגחת גדולי ישראל מהדורות שלפנינו, ארני הלבנון, אירי התורה, אשר זה דרכם היה להתחקות על כל פרט ופרט מסדר הבנין, הנה מדלא הקפידו, ש"מ דאין חשש בזה, וצ"ע, עכ"ל. וכן ר' נתן נטע לנדא, ראב"ד דקהלת אישפצ"ן כותב (כמו השחר, פודגורזע, תרס"ד, אות ע, סי' כג): ... וכ"ש שאסור להעמיד לוחות (של עשרת הדברות) על בתי כנסיות, ואפילו אין בלוחות רק אותיות א' ב' נמי רומזו לעשרת הדברות ואיכא תרעומת המינים, וראה עוד בדבריו של ר' גרשון ליטש רוזנבוים, שו"ת משיב דברים ח"ב, מונקאטש תרס"ב, יו"ד סי' רכה, תשובה משנת הרנ"ב, ראה מש"כ רי"ז כהנא, מחקרים בספרות התשובות, ירושלים תשל"ג, עמ' 368-369, ביתר הרחבת הענין, וראה גם בספרו של L. Jacobs, A Tree of Life, אוקספורד, 1984, עמ' 109-110, 119, שמבוא את דברי הרי"מ גולד, מאסף לכל המחנות, מונקאטש תרצ"ט, עמ' יד הערה סב, הטוען שמאחר שבתוך ארון הקודש יש ספרי תורה שלמים, אין כאן חשש של תרעומת המינים.

והסיבה שהיו שמים עשרת הדברות על ארון הקודש, או בקימה על הפרוכת, הוא ע"פ במדבר רבה יג טז: את מוצא תרי"ג אותיות יש מן "אנכי" עד "אשר לרעך", כנגד תרי"ג מצות, וז' יתירות כנגד ז' ימי בראשית (או לפי דעות אחרות: כנגד ז' מצות בני נוח, וכו'). ועם ז' האותיות הנוספות הרי לך תרי"ג אותיות, כגמטריה של "כתר", וע"כ מצוירים בראש "כתר תורה", ועל יסוד זה כתב רס"ג את האזהרות שלו לשבועות, וכתב שם: כחמתי כללתי בעשרת דברתי תרי"ג מצות להורות, ובשלה"פ יתרו איתא: עשרת הדברות כוללים כל התורה כולה, ובי' דברות תר"ג אותיות, כמנין "כתר" תורה, ותרי"ג אותיות, בכל אות מצוה אחת מתרי"ג מצות, וז' אותיות היתירות הם ז' מצות דרבנן, כמ"ש הקדמונים, וע"פ סדר זה נכתב ספרו של ר' דוד ויטאל, בר' שלמה הרופא, כתר תורה, קושטא רצ"ו (והובא ברמ"א, תורת העולה ח"ג פל"ח) ואכמ"ל. ראה תורה שלמה, לר' מ"מ כשר, טז, ניויראק תשס"ו עמ' רג ואילך.

RAV Soloventik (ii) מסורה 10
 רב סולוב'צ'יק
עמידה בעת קריאת עשרת הדברות

הרמב"ם נשאל (כתשובות הרמב"ם שבסוף הוצאת אל המקורות הוא סי' אס) אם ראוי לעמוד בעת קריאת עשרת הדברות בס"ת, וז"ל השאלה, דיש מי שמנע זה והביא ראיה מהיות רז"ל כיטלו קריאתם עם ק"ש מפני המינים שהיו אומרים שיש להם יתרון על שאר התורה, ואמר בהוראתו שכל איש אשר יעמוד בעת קריאת עשרת הדברות בס"ת ראוי לגעור בו לפי שמעשה זה מדרכי המינים אשר מאמינים כי עשרת הדברות יש להם יתרון על שאר התורה... יורנו רבינו הראוי כזה, ושכרו כפול מן השמים.

תשובה זה שזכר החכם הא' מהישיבה בעת הקריאה הוא הראוי, וראיותיו כולם אמיתיים כפי דת אנשי הראות, ואין להוסיף עליו, וכך ראוי לעשות בכל מקום אשר מנהגם לעמוד, ראוי למונעם מזה כהיות שמגיע מזה הפסד האמונה, שיבואו לחשוב בתורה שיש לה יתרון קצתה על קצתה, וזה קשה עד מאד, וראוי לסתום כל הפתחים המביאים לזאת האמונה הרעה וכו' וכתב משה עכ"ל התשובה הרמב"ם.

ויש לחמוה, דכיון דהרמב"ם גער בכל חוקף במנהג העמידה כשעת קריאת עשרת הדברות, היאך זה שנתפשט מנהג זה בכל הקהלות כנגד פסק הרמב"ם.

ואשר נראה לבאר כזה, דהרי בעשרת הדברות מלבד הטעם התחתון, יש בהם גם טעם עליון, וחלוקים הם הטעמים האלו בזה, דטעם התחתון מחלק את הקריאה לפסוקים כמו הטעמים של שאר כל התורה כולה, אבל הטעם העליון אינו מחלק את הקריאה לפסוקים אלא לדברות, ולכן, לפי הטעם העליון הטעמים מצרפים כמה פסוקים בדברה דשבת כאילו הם הכל פסוק אחד, והפסוק דלא תרצח לא תנאף ולא תגנב לא תענה ברעך עד שקר נחלק ע"י הטעם העליון לדי' פסוקים חלוקים, מאחר שחלוקים הם לדי' דברות.

והנה קריאה דתורה שבכתב מתקיים כתורת קריאת פסוקים, דכל פסוקא דלא פסקי משה אנן לא פסקינן, ולכן בקריאת התורה דעלמא, דהוי קיום של תלמוד תורה (דתורה שבכתב) כרכים, כל הקריאה מתחלקת לפי פסוקים, אולם לפי מנהגנו שאנו קוראים עשרת הדברות בטעם העליון, מוכח דאין זה קיום רגיל דתלמוד תורה וקריאת תורה שבכתב לכד (התלוי בקריאת פסוקים), אלא קיום דקריאת דברות — זכר למעמד הר סיני, אשר על כן מתחלקת הקריאה לדברות ולא לפסוקים. ובכמה קהלות נהגו שכשקורין את התורה בשבת פרשת יתרו ופרשת ואתחנן — קורין בטעם התחתון, דמצות קריאתה היא כתורת ת"ת דרכים, ולזה כעינן שהיה הקריאה כתורת פסוקים, וכשאר קיום קריאה דכתבי הקדש, ודוקא בחג השבועות קורין בטעם העליון, ולכאורה מאי שנא קריאת עשרת הדברות בחג השבועות מקריאתה בשבת, אלא נראה דלפי"ד מוכן שפיר, דבחג השבועות, קריאתה אינה כתורת ת"ת לכד, אלא גם כתורת זכר למתן תורה ומעמד הר סיני, ולכן קורין אז בטעם העליון, המחלק את הקריאה לדברות. [ומנהג הגר"ח זצ"ל ככיהמ"ד שלו היה לקרות תמיד את עשרת הדברות — אף בחג השבועות — בטעם התחתון לכד.]

והנה מה שאנו נוהגים לעמוד כשעת קריאת עשרת הדברות, זהו משום שאנו קורין בטעם העליון, והקריאה היא כתורת זכר למעמד הר סיני, ולכן צריכים לעמוד, וכמו שעמדו העם סביכות ההר. ונראה דמה שגער הרמב"ם בתשובתו כאלו העומדים כשעת קריאת עשרת הדברות הוא משום דהמינים טוענים דשאני עשרת הדברות משאר חלקי התורה, ויש יתרון לעשרת הדברות על שאר התורה, דמדברי הרמב"ם נראה כפשוטו שמנהגם היה לקרוא בטעם התחתון [וכשאר קריאת כל התורה כולה] שהרי לא הזכיר כלל מנהג הקריאה בטעם העליון, ולפי מנהג זה שפיר אסר עפ"י הטעם הנ"ל. אבל למנהג דידן שאנו קורין בטעם העליון, [דהיינו — לא כתורת קריאת פסוקים וקיום מקרא דתורה שבכתב, אלא כתורת דברות — זכר למעמד הר סיני], אז נמצא דמה שאנו עומדים אינו בכדי להראות יתרון או חשיבות מיוחדת לעשרת הדברות על שאר כל התורה כולה, אלא משום דהעם עמדו כשעת מעמד הר סיני בתחתית ההר, וכל זה אנו עושים זכר למעמד הר סיני, ואתי שפיר מנהג העולם, ודו"ק.

קריאת התורה בציבור באה לא רק לשם לימוד כי אם גם לשם סידור פגישה עם האֱלֹהִים, כמו שאירע לאבותינו בסיני. כל קריאה וקריאה היא מתן תורה חדש. התיאת העמידה הפלאית בתחתית ההר הבווער באש. יש בקריאת התורה משום "ביום" מתן תורה ומשום חידוש החוויה הנוראה והנשגבה. חוזרת היא חווית הגילוי ונשנית בכל פעם שמוציאים ספר תורה. כשעולים לתורה פותחים בדברי קדושה (ברכו את ד' המבורך). מדוע לא יתחילו בברכה עצמה? יש בקריאת התורה משום גילוי שכינה, ובכל מקום ובכל זמן כשהאדם מרגיש נוכחותו של הקב"ה, חייב הוא לקדש את שמו של הקב"ה ולתת לו שבת והודאה; "אז ירננו כל עצי יער לפני ד' כי בא לשפוט את הארץ". חומרת המהר"ם מרוטנברג לעמוד בקריאת התורה מיוסדת על אותו העיקרון. אם קריאת התורה היתה מהווה רק פעולה לימודית לא היינו זקוקים לעמידה. מימות ר"ג הזקן אנו לומדים תורה בישיבה. העמידה היא תוצאת חווית הגילוי. כמו כן המנהג לקרוא את הדברות בטעם העליון (טעם המחבר את המלים לעשרת דברות בניגוד לטעם התחתון המאחד אותן לפסוקים) יונק מן העיקרון הנ"ל. אנו "מחקים" את אמירת הדברות ע"י הקב"ה. בהשמעתו היתה הדברה היחידה הלבדית. יחידת הפסוק לא תפס שום מקום. בלימוד, הטעם התחתון קובע. תורה שבכתב, כשלומדים אותה, נחלקת ליחידות של פסוקים לבד. ולא זו בלבד, אף בלימוד התורה ביחידות יש משום גילוי שכינה. דתניא והודעתם לבניך ולבני בניך וכתוב בתריה יום אשר עמדת לפני ד' אֱלֹהֶיךָ בחורב, מה להלן באימה וביראה וברתת ובויע אף כאן באימה וביראה וברתת ובויע" וכו'."